

**Видавнича група «Наукові перспективи»**

**Громадська організація «Християнська академія  
педагогічних наук України»**

**Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і  
психологів з духовно-морального виховання»**

*за сприяння громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея  
докторів наук з державного управління»*

## ***«Перспективи та інновації науки»***

*(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*

**Випуск № 1(19) 2023**

**Київ – 2023**

## ЗМІСТ

### ***СЕРІЯ «Педагогіка»***

|                                                                                                                                                                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Revniuk N.I., Ivashchenko K.V.</b><br><i>PROFESSIONAL TRAINING OF A SPECIALIST IN SOCIAL WORK FOR<br/>THE APPLICATION OF DIFFERENT METHODS</i>                                                            | 12 |
| <b>Акімова О.В., Сапогов М.В., Бахчеван М.В.</b><br><i>ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ<br/>НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ</i>                                                                               | 23 |
| <b>Башкір О.І.</b><br><i>ОНЛАЙНОВІ ЗАСТОСУНКИ ОРГАНІЗАЦІЇ АКТИВНОГО ТА<br/>ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ</i>                                                                                                       | 33 |
| <b>Васильєва М.П., Коваленко Д.В., Романова І.А.</b><br><i>РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ<br/>ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ СУСПІЛЬСТВА</i>                                         | 45 |
| <b>Гаврилова А.В., Галушко Т.В., Манько А.В., Нестерова О.Ю.,<br/>Хуртак І.В.</b><br><i>СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК АСПЕКТ<br/>ВИВЧЕННЯ КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ<br/>ОСВІТИ</i> | 57 |
| <b>Гаморак Г.П., Гаморак М.І.</b><br><i>ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІКРОБІОЛОГІЯ,<br/>ВІРУСОЛОГІЯ ТА ІМУНОЛОГІЯ» СТУДЕНТАМ-МЕДИКАМ ІФНМУ<br/>В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ</i>                             | 67 |
| <b>Голяка С.К., Спринь О.Б., Левченчук О.А.</b><br><i>ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ НА<br/>ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО<br/>ВІКУ</i>                                    | 77 |
| <b>Дуганець В.І., Рудь А.В., Панцир Ю.І., Поліщук А.В.</b><br><i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ<br/>КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОІНЖЕНЕРНОЇ<br/>ГАЛУЗІ</i>                  | 86 |

УДК 378:316

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1\(19\)-45-56](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1(19)-45-56)

**Васильєва Марина Петрівна** доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, тел.: (066) 250-90-57, <https://orcid.org/0000-0002-2765-1220>

**Коваленко Денис Володимирович** доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, <https://orcid.org/0000-0002-0259-1794>

**Романова Інна Анатоліївна** доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Чернишевська, буд. 60, каб. 6, м. Харків, 61002, <https://orcid.org/0000-0002-5318-8970>

## **РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ СУСПІЛЬСТВА**

**Анотація.** У сучасних умовах актуальною суспільною потребою є забезпечення соціальної згуртованості українського суспільства навколо європейських цінностей в напрямі євроінтеграції. Потенціалом у забезпеченні цього процесу виступає соціальне виховання підростаючого покоління (дітей і молоді), як прогресивно налаштованого на позитивні зміни і ефективність розвитку як власної особистості, так і суспільства в цілому. Саме соціальне виховання є визначальним у процесі становлення та розвитку особистості, оскільки спрямоване на формування ієрархії соціальних цінностей, соціальних якостей, просоціальної поведінки. У цьому процесі провідна роль належить соціальній активності особистості.

Студентська молодь, що перебуває в активному стані реалізації потреб і запитів і є відкритою і здатною до опанування нового досвіду в усіх сферах, виступає провідним об'єктом соціального виховання і активним суб'єктом в опануванні європейських практик з розвитку соціальної активності. Від тих напрямів, арсеналу методів, засобів організації діяльності зі студентською молоддю, спрямованих на забезпечення компонентів соціальної активності, залежить ефективність соціального виховання студента як дієвого суб'єкта у соціальному згуртуванні українського суспільства.

У статті розкрито зміст поняття «соціальна активність» і її структуру; особливості її формування й розвитку і роль соціального виховання

особистості в цьому процесі; узагальнено поняття «соціальна згуртованість суспільства». Зважаючи на необхідність спрямування зусиль на забезпечення розвитку визначених компонентів соціальної активності у студентської молоді, окреслено напрями організації діяльності студентів у закладі вищої освіти. Ураховуючи наявний досвід європейських країн у розвитку соціальної активності молоді, визначено перспективу вивчення європейських практик і їхню адаптацію до реальних умов і можливостей вітчизняної практики соціального виховання.

Основні методи, використані в дослідженні, – теоретичний аналіз, синтез, систематизація, узагальнення, порівняння.

**Ключові слова:** соціальна активність, соціальне виховання, студентська молодь, соціальна згуртованість суспільства, напрями організації діяльності, європейські практики, євроінтеграція.

**Vasylieva Maryna Petrivna** Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Methods and Management of Education, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Universitetska St., 16, Kharkiv, 61003, 0662509057, <https://orcid.org/0000-0002-2765-1220>

**Kovalenko Denis Volodymyrovych** Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Methods and Management of Education, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Universitetska St., 16, Kharkiv, 61003, <https://orcid.org/0000-0002-0259-1794>

**Romanova Inna Anatolyivna** Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social Work and Social Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Department of Social Work and Social Pedagogy, Chernyshevska St., 60, Room 6, Kharkiv, 61002, <https://orcid.org/0000-0002-5318-8970>

## **DEVELOPMENT OF SOCIAL ACTIVITY OF YOUTH STUDENTS AS THE BASIS OF SOCIAL COHESION OF SOCIETY**

**Abstract.** In modern conditions, an actualized social need is to ensure the social cohesion of Ukrainian society around European values in the direction of European integration. The social education of the younger generation (children and youth) is the potential for ensuring this process, as it is progressively oriented towards positive changes and the effectiveness of the development of both their own personality and society as a whole. It is social education that is decisive in the process of personality formation and development, as it is aimed at forming a hierarchy of social values, social qualities, and prosocial behavior. In this process, the leading role belongs to the social activity of the individual.

Student youth, who are in an active state of realizing needs and requests and are open and capable of mastering new experience in all areas, act as a leading

object of social education and an active subject in mastering European practices for the development of social activity. The effectiveness of the social education of the student as an effective subject in the social cohesion of Ukrainian society depends on those areas, an arsenal of methods, means of organizing activities with student youth, aimed at ensuring the components of social activity.

The article reveals the meaning of the concept of "social activity" and its structure; peculiarities of its formation and development and the role of social education of the individual in this process; the concept of "social cohesion of society" is generalized. Taking into account the need to focus efforts on ensuring the development of certain components of social activity among student youth, the directions of the organization of students' activities in the institution of higher education are presented. Taking into account the existing experience of European countries in the development of social activity of young people, the perspective of studying European practices and their adaptation to the real conditions and possibilities of the domestic practice of social education is determined.

The main methods used in the study - analysis, synthesis, systematization, generalization, comparison.

**Keywords:** social activity, social education, student youth, social cohesion of society, directions of activity organization, European practices, European integration.

**Постановка проблеми.** Сучасні події в українській державі, зумовлені терористичними діями країни-агресора, актуалізували потребу згуртування різних верст населення навколо основних цінностей, на яких базується Європейський Союз: поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини. Соціальна згуртованість населення представляє сьогодні основу для виживання і подальшого гідного існування України як незалежної і суверенної держави з проєвропейським вектором розвитку.

Незалежність і суверенність держави засвідчують її право на самостійність, що, як на державному, так і особистісному рівні, характеризується здатністю суб'єкта самостійно визначати цілі, завдання та методи їх досягнення, здатністю вирішувати питання і проблеми за власний рахунок, свободою вибору тієї або іншої поведінки. Так, відповідно до ст. 3 Конституції України, в нашій незалежній демократичній державі людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. А це спричиняє необхідність держави піклуватися про забезпечення прав і свобод людини. Їх гарантування визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Проте формальні ознаки нічого не варті, якщо нема глибинних. Адже такою або іншою державу робить суспільство зі своїми цінностями.

Аналіз політики і практики затвердження основних соціальних цінностей після проголошення в 1991 році Української держави як самостійної і незалежної дозволяє сьогодні констатувати ті упущення і прогалини в державній соціальній політиці щодо виховання певних цінностей у громадян стосовно мови, громадянської самосвідомості, патріотизму, соціальної активності і відповідальності. Це призвело зокрема й до тих трагічних подій, які сьогодні переживає український народ.

Сучасні умови актуалізували потребу приділення уваги соціальному вихованню дітей і молоді як представників майбутнього покоління держави, спрямоване на формування в них ієрархії соціально важливих якостей як показників просоціальної поведінки. В цілеспрямованості соціального виховання і його ефективності зацікавленими є суспільство і держава, які мають реагувати на існуючі прогалини і проблеми.

Соціальна активність як результат соціального виховання і показник просоціальної поведінки особистості, громадянина Української держави з європейськими цінностями, має посідати провідне місце серед цінностей молоді для її євроінтеграції.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Якщо раніше дослідження соціальної активності як філософського поняття (Є. Мануйлов) проводилися у площині соціологічної вітчизняної науки (В. Андрущенко, М. Лукашевич, В. Тарасенко, Л. Сохань та ін.), то в сучасних умовах вектор пошуку нових можливостей у її забезпеченні перемістився в площину психологічної і педагогічної науки. Зрозуміло, що питання виникнення цього феномену, його роль і значення для особистості і суспільства важко переоцінити. Проте інтерес представляють механізми формування й розвитку просоціальної активності зокрема молодого дітей і молоді як майбутнього покоління суспільства і держави.

Різні аспекти формування соціальної активності як мети і результату соціального виховання особистості досліджено в працях М. Васильєвої, А. Капської, І. Зверєвої, Т. Лях, А. Рижанової та ін. У соціально-педагогічних дослідженнях авторів на противагу соціологічним і політико-правовим науковим працям акцент зроблено на усвідомлення громадянсько-соціальної позиції особистості. Саме така позиція виступає основою для згуртування осередку, громади, суспільства в цілому. Проблему соціальної згуртованості суспільства піднімали дослідники С. Бабенко, М. Бондаренко, А. Гриценко, О. Дейнеко, Т. Кицак, В. Кирилюк, А. Колот, А. Котелевець, Я. Мартинюк, А. Черкаський та ін.

Проведений аналіз розробленості проблематики в науковій літературі показав, що на сьогодні вже накопичено теоретичний і емпіричний матеріал з проблеми, яка інтенсивно досліджується в напрямі пошуку шляхів забезпечення ефективності процесу розвитку соціальної активності молоді, зокрема від час її освіти.

Узагальнення проведеного аналізу наукових джерел уможливило висновок про те, що соціальна активність молоді як якість і форма діяльності є дієвим засобом впливу в певних осередках – освітньому середовищі, територіальній громаді. Водночас в науково-педагогічній літературі не отримала достатнього висвітлення проблема розвитку соціальної активності студентської молоді як основи соціальної згуртованості суспільства.

**Мета статті** – визначити актуальність розвитку соціальної активності студентської молоді для соціальної згуртованості суспільства.

**Виклад основного матеріалу.** Молодь завжди була й залишається найактивнішою та динамічною соціально-віковою групою, що реалізує себе у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Її представники є найвмотивованішими в підвищенні свого соціального статусу та опануванні нових соціальних ролей. Незважаючи на недостатність життєвого досвіду, молода людина перебуває в активному стані реалізації потреб і запитів, є відкритою і здатною до опанування нового досвіду в усіх сферах. Наявність сформованої ґрунтовної ціннісної бази забезпечує розвиток особистості і реалізацію її просоціальної поведінки.

Погоджуємося з Є. Мануйловим, який вважає, що соціальну активність доцільно визначати через потреби й інтереси особистості [1, С. 88]. Автором доведено, що соціальна активність – це ініціативна та добровільна участь молоді у різних сферах суспільного життя. Вона може виявлятися однаковою мірою як в одній, так і в багатьох сферах життєдіяльності соціуму.

Для формування й розвитку соціальної активності особистості важливу роль відіграє процес соціального виховання. Проведений аналіз поняття дозволив виокремити декілька значущих визначень процесу: «це спеціально організований процес творення людини як представника певної групи, забезпечення становлення і реалізації її потенціалу як представника певної спільноти, суспільства в цілому. Одночасно на різних етапах розвитку людства відповідно до тих цінностей, які культивуються в тому чи іншому суспільстві, мета соціального виховання особистості може мати різні варіації» [2, С. 49]; це «система соціально-педагогічних, культурних, сімейно-побутових та інших заходів, спрямованих на оволодіння та засвоєння дітьми та молоддю загальнолюдських та спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування у них сталих ціннісних орієнтацій та адекватної соціально спрямованої поведінки» [3, С. 25]; результатом соціального виховання особистості є соціальність – «ієрархія соціальних цінностей, соціальних якостей, просоціальної поведінки людини» [4, С. 98].

Отже, соціальне виховання молоді потребує уваги з боку вихователів, представників освітньої галузі для акцентування уваги на позитивних цінностях суспільства, які створюють основу його існування як співіснування людей у їхній взаємодії. Якщо говорити про українське суспільство, то відповідно до обраного європейського вектору розвитку, а також на основі

традицій, історії формування і розвитку менталітету українського народу, ціннісну основу мають складати європейські цінності – дотримання прав і свобод людини з визнанням їх рівності, повага до честі і гідності кожного. Соціальне виховання має представляти собою цілісну систему, передбачати послідовність і наступність реалізації цілей (від дитячого до молодіжного віку), комплексність змісту на всіх його етапах, зокрема в освітніх закладах, спрямованість на усвідомлення переходу зовнішніх вимог (демократичних) у внутрішні переконання кожної конкретної особистості. Потреба дотримуватися і не порушувати права іншого, не посягати на його інтереси і недоторканість тощо має стати внутрішнім переконанням, а не зовнішнім пригніченням власних інтересів. Створення умов для узгодження цих процесів на індивідуальному рівні (свідомості) і представляє собою завдання соціального виховання.

Умови війни засвідчили, що пріоритетом соціального виховання дітей і молоді України має стати «виховання на основі патріотичного ставлення до культурних цінностей свого народу, його мови, традицій, пошани до творень відомих особистостей; повага до батьків, культивування сімейних цінностей; політична і економічна грамотність» [2, с. 49]. Крім цього, зросла роль соціальної згуртованості всіх верств населення навколо цих цінностей.

У країнах Європи соціальна згуртованість сприймається як стала норма та підтримується владою на законодавчому рівні. «Формування згуртованої держави у соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах» стало категорією державної національної політики, яка визначена як стратегічна мета Державної стратегії регіонального розвитку України на 2021–2027 рр. [5]. Відповідно всебічна інтеграція таких явищ у суспільство здійснюється на всіх рівнях – від громад до підтримки на законодавчому рівні та влади на місцях.

«Соціальна згуртованість» у термінологічному дискурсі все частіше зустрічається в наукових публікаціях і має широке поле обговорення. Різні теорії трактування терміну об'єднує розуміння його як добровільного об'єднання людей, яке «характеризується набором установок і норм, що включають довіру, почуття приналежності і готовність брати участь та допомагати, а також відповідні поведінкові прояви» [6, С. 290].

Розкриваючи зміст цього поняття з аналізу документів Європейського Союзу [7], а також глибинних витоків змісту у порівнянні з іншими близькими за змістом суміжними поняттями [8], О. Дейнеко підтримує висновок М. Краська [9] щодо актуальності позиціонування соціальної згуртованості як діяльнісного «етапу» розвитку соціальної солідарності, в основі якої – системні внутрішньогрупові взаємодії. Ураховуючи те, що будь-які зв'язки у суспільних відносинах підлягають нормативному регулюванню, важливим процесом у соціальному вихованні виступає забезпечення опанування нормами відносин, формування позитивного

ставлення до них, вироблення сталих форм поведінки на основі норм як усвідомлених і необхідних власній особистості і суспільству в цілому.

На думку О. Дейнеко, нормативність є і чинником (умовами) для формування соціальної згуртованості, і своєрідним продуктом її діяльності. Таке бачення розширює нормативний вимір соціальної згуртованості, що може конструюватися не лише на основі «відчуття наявності спільних соціальних норм» (нормативний вимір соціальної солідарності за К. Урсуленко [10]), а і в умовах певного нормативного порядку [8].

Євроінтеграція України стосовно приєднання до європейських норм представляє собою не примусове нав'язування «спільного» (як, до речі, це робиться з боку Російської Федерації в плані нав'язування «радянських» (архаїчних, незрозумілих, непривабливих для молодого покоління українців, цінностей), а як природня інтеграції на основі співпадіння цінностей, інтересів та цілей. У цьому сенсі підтримуємо думку науковців про те, що «вимушена інтеграція може не призводити до виникнення соціальної згуртованості у зв'язку з неприйняттям нав'язаного «спільного» представниками певної соціальної спільноти» [8, С. 164]. Адже механізм соціальної згуртованості створюється всередині групи, а не поза її межами, оскільки передбачає добровільність, позитивне ставлення до цінностей і їхнє сприймання на рівні усвідомлення як необхідних, важливих для кожного члена і групи в цілому.

Соціальна згуртованість суспільства в умовах глобальних викликів покликана дати відповідь на питання «як жити разом». А. Гриненко і В. Кирилюк як складові соціальної згуртованості на рівні суспільства визначають такі: якість життя та загальний добробут; стабільні відносини та залученість у суспільне життя; мінімізація соціальної та соціальної дезінтеграції; солідарність, толерантність суспільства; соціально відповідальна держава; висока довіра громадян до інститутів влади; задіяння демократичних принципів прийняття значимих рішень; доступ громадян до своїх прав [11]. Соціальну згуртованість А. Колот закликає розглядати як одну з конкурентних переваг певного соціуму, яка формує запас міцності, стійкості економічної системи та сприяє більш повному використанню накопиченого людського і соціального капіталу, демонструє нову якість економічного і соціального розвитку [12].

Зважаючи на твердження про те, що державу творить суспільство зі своїми цінностями, а саме суспільство – це люди, важливими виступають основоположні характеристики особистості як представника суспільства для соціальної згуртованості. Однією з таких важливих характеристик є соціальна активність принаймні його прогресивної частини.

Відсутність або нерозвиненість, неперіоритетність соціальної активності як певної риси українців на підставі аналізу історичного дискурсу Г. Євсєєвої і Л. Архипенко [13] дослідники А. Гриненко і В. Кирилюк пояснюють

визначеними традиційними рисами ментальності українського народу: індивідуалізм (хатаскрайність); емоційність; інтровертність; релігійність; кордоцентризм; екзекутивність; антеїзм; телерантність; «селянськість»; орієнтація на малий гурт [14]. Проте сучасні умови вносять свої корективи, вимагаючи формування актуальних і потрібних рис для виживання і розвитку. І тут провідну роль відіграє саме молодь, яка орієнтується не на минуле, а, здебільшого, на майбутнє. Завдяки цьому обраний проєвропейський вектор розвитку Української держави активно підтримується саме молодим поколінням, яке бачить перспективу розвитку для власної особистості і держави зокрема. Сьогодні еліту як прогресивний прошарок суспільства має створювати саме освічена молодь України з високим рівнем соціальної активності.

Спираємося на дослідження Є. Мануйлова, який виділяє і характеризує основні критерії соціальної активності:

1. Інтереси, потреби та цінності, на які спрямована активність – дозволяє виявити широту цінностей особистості, рівень її інтересів (важливим аспектом є позитивний чи негативний характер активності);
2. Рівень, на якому особистість сприймає інтереси, цінності та потреби (емоційний, рівень знань, рівень вольових спрямувань);
3. Характер реалізації цінностей, інтересів, потреб (характер, масштаби, результати та форми діяльності) [15, С.5-6].

Зважаючи на критерії і показники соціальної активності молоді як її спроможності до взаємодії з соціальним середовищем, під час соціального виховання природним є спрямування зусиль на забезпечення розвитку визначених компонентів. Підтвердження актуальності і можливості забезпечення цього процесу через освіту знаходимо у працях зарубіжних дослідників [16], які стверджують, що освіта як потужний механізм має слугувати суспільству. Саме з освітою і закладами освіти представники педагогічної думки завжди пов'язували сподівання щодо ефективності впливу на свідомість цілих поколінь.

Окреслимо напрями і можливості організація соціального виховання студентської молоді в освітніх закладах в плані розвитку її соціальної активності.

Зважаючи на те, що важливим спонукальним компонентом до соціальної активності молодих людей є внутрішня мотивація, пов'язана з потребами, інтересами, цінностями, мотивами, забезпечення яких дозволяє реалізувати себе, свої задуми та приносить задоволення, необхідним для аксіологічної мотивації є наявність в особі почуття обов'язку діяльності (деонтологічний аспект). Так, залучаючи студентську молодь до громадської діяльності (участі у заходах громадської спрямованості – опитуваннях з виявлення думки, дієвих подіях і акціях з виявлення волі, тощо), у суб'єктів формується почуття власної причетності до долі і вирішення проблем, що піднімаються, а також власної відповідальності. За принципами «Якщо не я,

то хто?», або «Треба починати з себе!» у молодій людини формується небайдужість до реальності і почуття спроможності впливу на те, що відбувається. При цьому джерелом таких переконань має бути вірність цінностям, які молода людина вважає найбільш важливими і значущими, і їхнє справдження.

Отже, необхідним є формування інтересів студентської молоді до європейських цінностей, потреби і мотивації до їхнього опанування. Це передбачає ознайомлення з європейськими цінностями, історією їхнього виникнення, затвердження, усвідомлення спільності цінностей українського народу і європейських держав шляхом упровадження у зміст правової освіти інформації щодо демократичних устоїв, цінностей права як системи забезпечення узгодженості власних і суспільних інтересів, регулювання відносин. Окремий напрям має представляти ознайомлення з механізмами соціальної молодіжної політики, яка розкриває поле діяльності і виявлення ініціативи студентів. Важливим є опанування студентською молоддю технологіями виявлення соціальної активності для пошуку напрямів діяльності, що спирається на їхню ініціативність. Освітній напрям тут виявляється провідним, зважаючи на те, що неможливо в собі формувати й розвивати те, на чому ти не розумієшся. Пізнавальний інтерес при цьому відіграє провідну роль.

Наступним кроком є залучення до різних видів діяльності і її організації, тобто до таких форм, які сприяють розвитку соціальної активності. Коли молода людина відчуває свою спроможність не тільки бути учасником певної діяльності, але й висувати ідеї щодо її раціоналізації, прагне до пошуку механізмів підвищення її ефективності. Так, А. Котелевець М., Я. Мартинюк для забезпечення соціальної згуртованості пропонують розглядати залучення молоді до волонтерської діяльності, зважаючи на те, що така діяльність «виступає значним інструментом, який згуртовує людей навколо спільної ідеї, розв'язання соціальних проблем, що постають перед суспільством останнім часом» [17, С.176]. Волонтерська діяльність, яка сьогодні представляє собою потужний рух злагоджених дій, є могутнім джерелом соціальної активності студентської молоді і полем для її реалізації.

Проектна діяльність, яка має закладатися в основу прояву соціальної активності (з реалізацією зокрема на грантових і кредитних коштах вітчизняних і зарубіжних фондів); участь студентської молоді у стартапах як культурному феномені, коли наявними є спільні цінності всіх членів команди і відчуття значущості вкладу кожного в реалізацію ініційованої ідеї (використання можливостей краудфандинг-платформ та інвестиційних фондів); розвиток студентського самоврядування з упровадження ідей, як в студентському середовищі, так і за його межами; активна участь у житті громади за місцем проживання або навчання (участь у соціальному підприємстві) – усе це напрями діяльності студентської молоді, які сприяють розвитку їхньої соціальної активності.

**Висновки.** Отже, сподівання українського суспільства щодо євроінтеграції пов'язані зі студентською молоддю як представниками еліти держави відповідно до тих характеристик, які має студентство: активність, ініціативність, динамічність, мобільність, відкритість новому прогресивному досвіду. Важливим виявляється розвиток соціальної активності студентства як основи такої необхідної в сучасних умовах соціальної згуртованості різних верств населення України, що має забезпечити об'єднання навколо системи європейських цінностей свободи, гідності, дотримання прав кожного, відповідальності тощо. Соціальна активність як характеристика якості і форми діяльності студентської молоді забезпечується під час спеціально організованої діяльності з соціального виховання зокрема й у закладі освіти під час освітньої діяльності. Зважаючи на основні критерії соціальної активності (інтереси, потреби, цінності, рівень їх сприймання і реалізації в діяльності), важливою проблемою є пошук шляхів забезпечення комплексного і системного формування й розвитку компонентів цієї характеристики. Окремі напрями діяльності в закладах вищої освіти з розвитку соціальної активності студентів, які потребують узагальнення й приведення і цілісну систему. Перспективним є вивчення досвіду європейських практик, їхня адаптація до умов вітчизняної теорії і практики соціального виховання молоді.

#### *Література:*

1. Мануйлов Е. Н. Формирование нравственных потребностей и интересов вузовской молодёжи как фактор повышения её социальной активности : дис. канд. филос. наук : 09.00.01. Харьков, 1985. 195 с.
2. Васильева М.П. Роль соціального виховання особистості в умовах війни. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 300-річчю з дня народж. Г.С. Сковороди, 21.10.2022 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. С.48-50.
3. Коваль Л. Г., Зверєва І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота : навч. Посіб. К. : ІЗМН, 1997.392 с.
4. Рижанова А. О. Розвиток соціальності людини як умова формування громадянського суспільства. *Наука і соціальні проблеми суспільства: освіта, культура, духовність* : матер. V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20-21 травня 2008 р.). Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2008. С. 98-100.
5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова КМУ від від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.01.2023).
6. Chan J., To H. and Chan E. Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social indicators research*. 2006. № 75(2). P. 273–302.
7. Deineko O. O. Discourse-structure of social cohesion as a category of social policy: experience of critical discourse-analysis application. *Ukrainian society*, 77(2), 2021. P. 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140> [in English]
8. Дейнеко О. О. Соціальна згуртованість у дискурсі суміжних понять: досвід реляційно-атрибутивного підходу. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2021. № 2. С. 159-168.

9. Красько С. Міжгрупова соціальна солідарність як предмет соціологічного дослідження. *Соціальні виміри суспільства*. 2003. Вип. 6. С. 247–261.
10. Урсуленко К. Методика вимірювання соціальної солідарності в українському суспільстві. Перевірка теорії за допомогою методу моделей лінійних структурних рівнянь. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2009. № 3. С. 126–157.
11. Гриненко А.М., Кирилюк В.В. Соціальна згуртованість суспільства: соціально-політичний аспект. *Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Економічні науки*. Вип. 8. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2013. С. 261–264.
12. Колот А. Соціальна згуртованість як доктрина забезпечення стійкості розвитку суспільства в умовах глобальних викликів. Україна: аспекти праці. 2009. № 7. С. 11–19.
13. Євсєєва Г.П., Архипенко Л.М. До питання про український менталітет і формування української національної ідеї. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 1. С.122-123. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy\\_2011\\_1\\_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_15) (дата звернення: 08.01.2023)
14. Гриненко А., Кирилюк В. Вплив менталітету на соціальну згуртованість українського суспільства. *Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2017. Т. 12, № 2. С. 15–22. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen\\_2017\\_12\(2\)\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12(2)_4) (дата звернення: 08.01.2023).
15. Мануйлов Є. М. Соціальна активність молоді: до проблеми розуміння сутності. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого*. 2010. № 3. С. 3-12.
16. Roberts-Schweitzer, E., Greaney, W., Duer, K., Eds. (2006) Promoting Social Cohesion through Education: Case Studies and Textbook Tools. The World Bank, URL: <http://hdl.handle.net/10986/6985>
17. Котелевець А.М., Мартинюк Я. В. Соціальна згуртованість молоді як ресурс розвитку громади: досвід європейських країн та України. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Спецвип. Т.1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 174-179.

### References:

1. Manuilov, E. N. (1985). Formyrovanye нравstvennykh potrebnostej i interesov vuzovskoi molodjozhy kak faktor povysheniya jeje sotsyalnoi aktyvnosty : dys. kand. fylos. nauk : 09.00.01. Kharkov. 195 p. [in Russian].
2. Vasyliieva, M.P. (2022). Rol sotsialnoho vykhovannia osobystosti v umovakh viiny. *Suchasni realii ta perspektyvy sotsialnoho vykhovannia osobystosti v riznykh sotsialnykh instytutsiakh*: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., prysviach. 300-richchiu z dnia narodzh. H.S. Skovorody, 21.10.2022 r. (p.48-50). Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody. [in Ukrainian].
3. Ryzhanova, A. O. (2008). Rozvytok sotsialnosti liudyny yak umova formuvannia hromadianskoho suspilstva [Development of human sociality as a condition for the formation of civil society]. Proceedings from SSPS '8: V Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia «Nauka i sotsialni problemy suspilstva: osvita, kultura, dukhovnist» – The Fifth International Scientific-Practical Conference «Science and Social Problems of Society: Education, Culture, Spirituality». (pp. 98-100). Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody. [in Ukrainian].
4. Koval, L. H., Zvierieva, I. D., Khliebik, S. R. (1997). Sotsialna pedahohika / Sotsialna robota : navch. posib. K. : IZMN. 392 p. [in Ukrainian].
5. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky : Postanova KMU vid vid 5 serpnia 2020 r. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Last accessed: 08.01.2023). [in Ukrainian].
6. Chan J., To H. and Chan E. (2006).Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. Social indicators research. № 75(2). P. 273–302. [in English].

7. Deineko, O. O. (2021) Discourse-structure of social cohesion as a category of social policy: experience of critical discourse-analysis application. *Ukrainian society*, 77(2), 140–153. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.02.140> [in English].
8. Deineko, O. O. (2021). Sotsialna zghurtovanist u dyskursi sumizhnykh poniat: dosvid reliatsiino-atrybutyvnoho pidkhodu. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal*. № 2. P. 159-168. [in Ukrainian].
9. Krasko, S. (2003). Mizhhrupova sotsialna solidarnist yak predmet sotsiolohichnoho doslidzhennia. *Sotsialni vymiry suspilstva*. Vyp. 6. P. 247–261. [in Ukrainian].
10. Ursulenko, K. (2009). Metodyka vymyriuvannia sotsialnoi solidarnosti v ukrainskomu suspilstvi. *Perevirka teorii za dopomohoiu metodu modelei liniinykh strukturnykh rivnian. Sotsiolohiia: teoriia, metody, marketynh*. № 3. P. 126–157. [in Ukrainian].
11. Hrynenko, A.M., Kyryliuk, V.V. (2013). Sotsialna zghurtovanist suspilstva: sotsialno-politychnyi aspekt. *Visnyk Kamianets-Podilskoho nats. un-tu imeni Ivana Ohienka. Ekonomichni nauky*. Vyp. 8. Kamianets-Podilskyi: Abetka. P. 261–264. [in Ukrainian].
12. Kolot, A. (2009). Sotsialna zghurtovanist yak doktryna zabezpechennia stiikosti rozvytku suspilstva v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Social cohesion as a doctrine of ensuring the sustainability of society's development in the face of global challenges]. *Ukraina: aspekty pratsi*, 7, 11–19 [in Ukrainian].
13. Ievsieieva, H.P., Arkhylenko, L.M. (2011). Do pytannia pro ukrainskyi mentalitet i formuvannia ukrainskoi natsionalnoi idei. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*. № 1. P.122-123. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy\\_2011\\_1\\_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_15) (Last accessed: 08.01.2023). [in Ukrainian].
14. Hrynenko, A., & Kyryliuk, V. (2017). Vplyv mentalitetu na sotsialnu zghurtovanist ukrainskoho suspilstva [The influence of mentality on the social cohesion of Ukrainian society]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Ekonomichni nauky*, 12(2), 15–22. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen\\_2017\\_12\(2\)\\_\\_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkpnuen_2017_12(2)__4) (Last accessed: 08.01.2023) [in Ukrainian].
15. Manuilov, Ye. M. (2010). Sotsialna aktyvivnist molodi: do problemy rozuminnia sutnosti. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho*. № 3. P. 3-12. [in Ukrainian].
16. Roberts-Schweitzer, E., Greaney, W., Duer, K., Eds. (2006) *Promoting Social Cohesion through Education: Case Studies and Textbook Tools*. The World Bank, URL: <http://hdl.handle.net/10986/6985> [in English]
17. Kotelevets, A.M., Martyniuk, Ya. V. (2022). Sotsialna zghurtovanist molodi yak resurs rozvytku hromady: dosvid yevropeiskykh krain ta Ukrainy. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy: zb. nauk. pr. Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova. Spetsvyp. T.1. Kyiv : Vydavnychyi dim «Helvetyka»*. P. 174-179.